

Directieverslag 2019

Opening Zorghuis Onze Lieve Vrouw in Kunrade - Foto: Pascal Moors

Parkstad
29 juni 2020

Inhoudsopgave

1. Voorwoord	3
2. IBA-organisatie	4
2.1 IBA Practical	4
2.2 IBA Public	8
2.3 IBA Academy	11
2.4 IBA Expojaar	12
3. IBA financieel	13

1. Voorwoord

Hierbij bied ik u het Directieverslag voor het jaar 2019 aan. Daar hoort alleen de verantwoording van het afgelopen jaar in. U zult daarom geen verwijzingen vinden naar de coronacrisis en de consequenties daarvan, hoewel die groot zijn voor IBA Parkstad. In het voorwoord willen we daar wel enige aandacht aan besteden. De coronacrisis heeft immers behoorlijk roet gegooid in de planning voor 2020 waarin het Expojaar zou starten. Veel van de voorbereidingen in 2019 zullen daarom pas later tot concrete resultaten gaan leiden.

In 2019 werden veel projecten definitief afgerond, zoals de BMV Nieuw-Lotbroek en Kasteel Etzenrade. Het was echter voor enkele projecten ook het jaar van de waarheid. In maart 2020 moeten projecten immers voldoen aan alle eisen om definitief voor subsidie in aanmerking te komen. Er werden grote stappen gezet in sleutelprojecten als Leisure Lane en Center Court. De programmaliijn 'Bewoners maken Parkstad' wist ook steeds meer bewonersinitiatieven te ondersteunen en tot uitvoering te laten komen.

De IBA Academy was in 2019 actief via de inzet van de Q-board, waarbij advisering over projecten een belangrijk onderdeel is, evenals de inhoudelijke strategie van het Regiopoel congres. We wisselden ervaringen uit met andere IBA's en de IBA Bund in Thüringen en Berlijn. Ook starten we met de voorbereiding van de reflectie op onze IBA zodat we komende periode kunnen komen tot een advies over de periode na de IBA (future deal).

In 2019 werd de communicatiestrategie van 2017 verder doorgetrokken. We hielden een succesvolle informatiemarkt in Kerkrade, lieten ons (inter)nationaal zien op de Polis Convention in Düsseldorf en de Dutch Design Week in Eindhoven, verspreiden de naam van IBA op Pinkpop en betrokken de regio bij het thema stadsvernieuwing tijdens de Stadmaakweek op Cultura Nova. IBA Parkstad was zichtbaar en aanwezig. Dat zal nog verder vergroot worden door het betrekken van ons nieuwe pand aan de Promenade. De voorbereidingen daarvoor werden afgerond in 2019.

De coronacrisis zorgt voor de nodige vertraging. We kunnen pas een jaar later beginnen met ons Expojaar. Toch laten we 2020 niet verloren gaan. De projecten lopen door, de future deal wordt verder voorbereid en we organiseren de nodige evenementen. De basis die in 2019 gelegd is, geeft voldoende vertrouwen dat we de impact van de crisis kunnen opvangen. Uitstel is geen afstel. We blijven bouwen aan een sterker Parkstad.

Parkstad, 29 juni 2020

Mathea Severeijns
Algemeen directeur IBA Parkstad

2. IBA-organisatie

2.1 IBA Practical

Binnen IBA Practical zijn er in 2019 belangrijke stappen gezet om projecten in uitvoering te brengen, of reeds uit te voeren. Voor de sleutelprojecten wordt hieronder een uitgebreide stand van zaken aangegeven.

Centrum Parkstad

Voor het onderdeel Schinkel-Zuid van het sleutelproject **Central Park** is in 2019 het Contourenplan uitgewerkt in een ruimtelijk ontwikkelingskader en dit is vertaald in een bestemmingsplan. Het bestemmingsplan is in 2019 echter nog niet door de Raad vastgesteld.

Daarnaast bereidde de gemeente Heerlen een tender voor met het oog op de private ontwikkeling van Schinkel-Zuid. Marktpartijen konden inschrijven voor de ontwikkeling van het gebied door een stedenbouwkundig ontwerp en een grondbieding in te dienen bij de gemeente. Daarvoor werd gewerkt aan een ambitiedocument. Het voornemen is om de tender in de eerste helft van 2020 uit te voeren.

Voor het onderdeel Van Grunsvenplein hebben DiederienDirrix samen met bureau Lubbers opdracht gekregen om in 2019 een schetsontwerp te maken en dit uit te werken tot een voorlopig ontwerp dat in het eerste kwartaal van 2020 ter besluitvorming zou worden voorgelegd. Bij beide ontwikkelingen hebben IBA Parkstad en gemeente Heerlen Jo Coenen als supervisor ingeschakeld.

Voor het **Romeins Kwartier** is gestart met de planuitwerking van het belevingsconcept. Er vindt een driedeling plaats in openbare ruimte, programma en events. Voor de openbare ruimte is door Maurer United Architects een plan opgesteld dat voorziet in een laan die ingebed in de thematiek van het Romeinse verleden loopt van de Caumerbeek naar de Geleenbeek dwars door het kwartier (de zogeheten Memory Lane). Binnen het programma wordt gekeken naar meer economische activiteit en burgerbetrokkenheid. Daartoe zal de samenwerking met het onderwijs, de ondernemers en de bewoners gezocht worden. Zo werd er in de zomer al een raadsinformatieavond georganiseerd voor alle betrokkenen bij het Romeins Kwartier. Ook werden de eerste bewonersinitiatieven tot uitvoering gebracht, zoals nieuwe straatnaambordjes, een gedenkplaque en een kijkvenster bij Aquino. Tenslotte zijn de voorbereidingen getroffen voor een aantal events tijdens het Expojaar, zoals een Romeins Festival en drie exposities rond het erfgoed van Heerlen en Parkstad.

Binnen de **Muziekboulevard** is in 2019 gestart met het realiseren van de trap bij de Luciushof, die een verbinding mogelijk maakt vanaf de Putgraaf naar de Morenhoek. Daarnaast is gestart met de uitvoering van de uitbreiding van Poppodium de Nieuwe Nor door de start van de sloopwerkzaamheden.

Binnen het kader van **Urban Experience** vanuit het Gevelfonds op basis van afgegeven beschikkingen een aantal gevels in het centrum door projecteigenaren opgeknapt. In oktober vorig jaar is de Royal voor de duur van 2 jaar weer geopend voor publiek. Binnen het thema 'Beeld & Geluid en Presentatie' worden zoveel mogelijk activiteiten georganiseerd. Naast de nieuwe thuisbasis van het Filmhuis, zullen ook onder andere CineSud en Dutch Mountain Film Festival activiteiten organiseren in het pand. In 2021 worden de Maxim en de Rivoli gesloopt zodat in het eerste kwartaal van 2022 en dus in het Expojaar het nieuwe filmtheater kan worden opgeleverd. Daarna dient de verbouwing van de Royal te starten zodat deze in 2023 gereed is.

Voor de totale herontwikkeling van het complex Royal is in 2019 het kwaliteitskader ontwikkeld. Jo Coenen heeft daarvoor in opdracht van de gemeente en IBA Parkstad als supervisor een advies opgesteld voor de ruimtelijke en functionele invulling van dit gebouwencomplex. Daarvoor heeft hij samen met kunstenaar Michel Huisman en architect Mark Feron van Peutz Architecten/Architectenzaak een traject met ontwerpstudies doorlopen. Dit advies met uitgangspunten en randvoorwaarden is einde vorig jaar gereed gemaakt en zal ter besluitvorming aan het College begin 2020 worden voorgelegd. In het advies is er duidelijk naar voren gekozen om verder te kijken dan het bestaande Royal-Rivoli-Maxim complex. Belangrijk is de mogelijke opname van een deel van het Weller-kantoor, dat een herbestemming tot woningen zal ondergaan. Dit gezamenlijke zogenaamde RRW-blok (Royal-Rivoli-Weller) is een belangrijke katalysator voor verdere ontwikkelingen in de binnenstad in aansluiting op de IBA-ontwikkeling Central Park.

Leisure

In de loop van 2019 werd duidelijk dat de realisatie van de Oloïde in de IBA-periode niet haalbaar was. In overleg met gemeente Landgraaf is naar alternatieven gezocht. Om de discussie over het belang van de **Wilhelminaberg** voor de gehele regio Parkstad Limburg op gang te brengen is gekozen om op de top van de berg een tijdelijk lichtkunstwerk in te richten. Tegelijkertijd zijn middelen vrij gemaakt voor een maatschappelijke dialoog over de berg als betekenisvol herkenningspunt in Parkstad Limburg. Het lichtkunstwerk heeft als doel de regio en haar bezoekers te verwonderen, te inspireren en aan te zetten tot het denken over het belang en de toekomst van de berg en de regio. In juli zijn doormiddel van een aanbestedingsleidraad vijf partijen uitgenodigd om een aanbod voor een tijdelijk lichtkunstwerk te doen. Van deze vijf partijen hebben drie gereageerd. Na een beoordeling door de selectiecommissie is het ontwerp van Har Hollands gekozen.

Naast de uitnodiging aan vijf partijen voor het lichtkunstwerk zijn ook vijf uitnodigingen verstuurd voor het organiseren van de maatschappelijke dialoog. Van deze vijf partijen heeft slechts één gereageerd. Na een beoordeling door de beoordelingscommissie is afgezien van dit aanbod. Besloten is om de maatschappelijke dialoog te koppelen aan andere activiteiten in het Expo-jaar. Aldus ontstaat een samenspraak tussen het tijdelijk lichtkunstwerk en overige Expo-activiteiten, waarbij zo veel mogelijk inwoners van Parkstad Limburg betrokken zullen worden.

Parallel aan de inspanningen om de Wilhelminaberg als herkenningspunt in Parkstad Limburg onder de aandacht te brengen heeft de gemeente Landgraaf het initiatief genomen om het gehele gebied op een hoger niveau te tillen. Deze zogeheten gebiedsontwikkeling Wilhelminaberg omvat zes deelgebieden: de top, de trap, de aanlanding, de ontsluiting, gebiedsontwikkeling Megaland en gebiedsontwikkeling SnowWorld. Voor deze zes gebieden is een integraal plan opgesteld. Waarbij voor het Expo-jaar in ieder geval de top (tevens POI van de Leisure Lane) en de trap uitgevoerd zullen zijn.

Beide initiatieven zijn beoordeeld door de Quality Board van IBA en als een versterking van het totale IBA-aanbod beoordeeld. De aandeelhoudersvergadering van november heeft ingestemd met de realisatie van het tijdelijk lichtkunstwerk en de maatschappelijke dialoog. Tevens is ingestemd met een verdere uitwerking van de gebiedsontwikkeling Wilhelminaberg.

De **Leisure Lane** wordt de schakel in het internationale netwerk van lange afstand fietsroutes tussen de Duitse Vennbahn en het Belgische kolenspoor. Het is een aantrekkelijk fietspad door de hele regio waarmee je het landschap en de cultuur in de regio kunt beleven. Het maakt parken binnen het stedelijke gebied toegankelijk en het verbindt stedelijke functies en de attracties in Parkstad op een vloeiende manier. IBA heeft de Leisure Lane samen met Parkstadgemeenten en Provincie Limburg ontwikkeld. IBA geeft de Leisure Lane een extra kwaliteitsimpuls door de landschappelijke waarde te vergroten. Uitgangspunten daarbij zijn biodiversiteit en aantrekkelijke beplanting. De

bijzondere breedte van dit fietspad (maximaal 4,5 meter breed) en haar uitstraling bieden hiervoor voldoende mogelijkheden.

In 2019 is een discussie ontstaan over de wijze van financieren van de Leisure Lane. Vanwege deze discussie zijn de werkzaamheden aan de Leisure Lane gedurende een groot deel van het jaar op een laag pitje uitgevoerd. Daarnaast hebben personele wisselingen voor enige vertraging gezorgd. Vanaf november zijn de werkzaamheden volledig opgestart. De uitwerking van de handboeken is verder ter hand genomen. Het Pluspakket, waarin de verdere hoogkwalitatieve afwerking van de route en de Points of Interest staan opgenomen is uitgewerkt.

In 2019 is als laatste element van de **Leisure Ring**, de verlichting van de houtenbrug bij de Hamstraat in Kerkrade aangebracht. De verlichting van de "spoorbrug" KW220, de stenen wand bij GaiaZoo en de verlichting van de voormalige brug van GaiaZoo bij de Hamstraat zijn permanente elementen. De pilot bij Brunssum zal tot en met september 2021 onderhouden worden. Daarna is het aan de wegbeheerder, in casu de Provincie of deze verlichting in stand gehouden wordt. Pogingen om de geslaagde pilot te vertalen naar de N281 zijn tot op heden niet succesvol gebleken.

Voor het project **Groeves** is in 2019 besloten om de projectscope van het project uit te breiden met Sibelco. Voor Sibelco is in de zomer vorig jaar een eindplan met gemeente Heerlen, Natuurmonumenten, diverse verenigingen en omwonenden gereed gemaakt waarbij een langzaam verkeersverbinding is opgenomen alsook een aantal uitkijpunten. Dit ruimtelijk kader kan in 2020 worden uitgewerkt, zodat zowel langs de groeve Vrieheide als de groeve Sibelco bezoekers de transformatie van het gebied kunnen ervaren.

Naast het uitwerken van het fysieke bouwplan naar een technisch ontwerp is in 2019 verder gewerkt aan het versterken van het niet-fysieke concept **Center Court**. In gezamenlijke opdracht van IBA Parkstad, Provincie Limburg en Gemeente Kerkrade heeft Eke Zijlstra in samenwerking met partners uit het sociale en sportdomein kansrijke programmalijnen in kaart gebracht. Daarnaast is door Bart Temme het rapport "Simply Parkstad" opgesteld. Dit biedt handvatten voor de doorontwikkeling van de inhoud, de zogenoemde software. Om deze doorontwikkeling een bredere basis te geven dan enkel geworteld in Kerkrade hebben op initiatief van Kerkrade diverse gesprekken plaatsgevonden met buurgemeentes en het maatschappelijk middenveld. Onder het motto "als je blijft doen wat je altijd deed, dan krijg je wat je altijd had", is voor een totaal andere aanpak gekozen. Niet de financiering of de instituutbelangen zijn bepalend voor de aanpak. De mens wordt centraal gesteld. De aanpak wordt hierop afgestemd. Er zullen kleinere pilots opgezet worden. Succesvol gebleken pilots worden direct naar een hoger plan getild. Niet succesvolle initiatieven zullen ook niet gecontinueerd worden. Om te kunnen bepalen of een aanpak succesvol is zullen in samenwerking met de GGD en de Smart Service Campus monitorsystemen opgezet worden.

Tegelijkertijd met het verder uitwerken van de software is hard gewerkt aan de hardware. De gebouwen zullen plek moeten bieden aan de te ontwikkelen nieuwe aanpak. Dat stelt hoge eisen aan de vormgeving. De fysieke vorm zal naast de gebruikelijke elementen voor een zwembad en een sporthal een grote mate van flexibel inzetten mogelijk moeten maken.

De gemeenteraad van Kerkrade heeft eind oktober 2019 de benodigde besluiten genomen. Provinciale Staten heeft in medio december besloten extra middelen voor Center Court beschikbaar te stellen. Naar verwachting zal medio 2020 met de fysieke uitvoering van het plan Center Court gestart kunnen worden. Parallel daaraan wordt het niet-fysieke programma opgezet en opgestart.

Parkstedelijke schil

De betrokken partijen hebben hard getrokken om beweging in het project **Stationsomgeving Nuth** te brengen. Middels procesbijdragen van IBA, heeft Jo Coenen een gebiedsvisie en een schetsontwerp voor het zorgpension kunnen maken. In 2019 is het de gemeente en Wonen Zuid niet gelukt om op basis van de visie en schetsen een rendabele businesscase neer te leggen.

Aan het project in de monumentale **Reus van Schimmert** wordt in relatieve stilte gewerkt aan de planuitwerking voor een microbrouwerij en horeca-concept, waar een team met onder andere de ervaren ondernemers Nico Eurelings en André Köppen, bier en frisdrank gaan brouwen met één collectieve regel: 'eten en drinken van zover je kunt kijken, maar niet verder'. Begin 2020 zullen zij de plannen presenteren aan het publiek waarna de verbouwing zal starten.

Gebiedsontwikkeling Schinnen, het gebied rond Thull en de Muldersplas met de Alfa Brouwerij als centrale spil, wordt verder ontwikkeld. Alfa heeft het ontwerp van een brasserie en proeflokaal gepresenteerd van het jonge architectenbureau KNAPPwerk. De horeca dat past bij het familiebedrijf van de brouwerij en geeft vorm aan de toekomst van het gebied, in de voormalige gemeente Schinnen. De verbinding wordt gelegd met de even verderop gelegen Geleenbeek, waar over het oude mijnspoor richting het Centraal Plateau het eerste gedeelte van het tracé van de Leisure Lane wordt aangelegd.

In het oostelijke gedeelte van de gemeente Beekdaelen worden verschillende toeristisch-recreatieve ontwikkelingen samengebracht in de totaalvisie **Poort van Parkstad Onderbanken**. Belangrijke onderdelen zijn Kasteel Etzenrade, de fietsbrug met een bijzonder kunstwerk over provinciale weg N274 en het Clemensdomein op de grens met Brunssum.

In februari is de fietsbrug over de N274 opengesteld. Hier is een fietsbrug gerealiseerd die een veilige oversteek over de N274 garandeert voor de schoolgaande jeugd uit Onderbanken. Een iconisch kunstwerk van Marijke de Goey siert de brug en vormt zo een 'poort' vanuit het noorden van Parkstad.

Er is hard gewerkt aan het zichtbaar maken van de contouren van de historische grachten van Kasteel Etzenrade. Na de afronding daarvan is de tijd gekomen om ook het omliggende landschap verder in te richten. Op dinsdag 1 oktober is landschapsarchitect Piet Oudolf, in samenwerking met LOLA-Landscape Architects, gestart met de aanleg van de beplanting. De historische grachten en de landschappelijke inrichting van het verzonken kasteel Etzenrade, inclusief het door Sjra Schoffelen ontworpen kunstwerk, worden in de zomer van 2020 opengesteld voor publiek.

Nadat in februari een traject met archeologisch onderzoek door bureau BAAC werd afgerond en het schetsontwerp van Lodewijk-Baljon Landschapsarchitecten werd voltooid, is de herinrichting van de omgeving het monumentale Clemensdomein weer een stuk dichterbij gekomen. De gemeente Brunssum heeft later in het jaar de benodigde percelen kunnen aankopen, om de ruimtelijke ontwikkeling mogelijk te maken, die de kloostertuinen herstelt en de huidige verkeersproblemen kan aanpakken. We werken hier samen aan een idyllisch gebied, dat reeds tot meest spirituele plek van Nederland is uitgeroepen.

Voor het **Land van Kalk** is vorig jaar in een onderlinge samenwerking tussen de Coöperatie Land van Kalk, gemeente Voerendaal en Simpelveld en IBA Parkstad een zomerprogramma ontwikkeld waarmee ondernemers, Mondriaan en gemeenten gezamenlijk dit bijzondere plateaugebied recreatief positioneren. Daarnaast is het ontwerp voor de Kunradersteengroeve als natuurtransferium en infopunt gereed gemaakt. Voor het natuurtransferium Mingersborg is in 2019 het ontwerp verder afgerond en besproken met bewoners, zodat besluitvorming van het definitieve ontwerp begin 2020 kan plaatsvinden.

Voor de **stationsomgeving ZLSM** hebben gemeente Simpelveld, IBA Parkstad, Provincie en stichtingsbestuur van de ZLSM gezamenlijk het schetsontwerp voor de gebiedsontwikkeling in 2019 gereed gemaakt. Hierin is het POI eveneens opgenomen.

In 2019 is de **OLV Kerk van Altijddurende Bijstand in Kunrade** opgeleverd als Zorghuis OLV, waar kleinschalige woonzorgvoorzieningen zijn gerealiseerd, evenals een huiskamer voor de buurt en behoud van de kapel.

Wonen

Het project **SuperLocal** heeft de Nederlandse Bouwprijs 2019, in de categorie Bouwmaterialen en -systemen gewonnen. Op maandagavond 4 februari werd de eervolle prijs uitgereikt tijdens de eerste dag van de Bouwbeurs in Utrecht. Voor betere publieke informatievoorziening zijn in het projectgebied informatiedeuren geplaatst, deze zijn gemaakt van materiaal uit de flats, en worden gebruikt om actuele informatie te tonen. Op 9 en 10 mei 2019 werden twee volledige appartementen uit een hoogbouwflat gehesen. De appartementen vormen de basis voor twee circulaire proefwoningen, die in totaal voor ongeveer 90% gemaakt worden van hergebruikt materiaal. Deze dienen als basis voor de 3 circulaire proefwoningen genaamd Feniks-3. De bouw vindt gedurende de rest van het jaar plaats, met voorziene opening in het voorjaar van 2020. In augustus is de subsidieaanvraag ingediend bij IBA Parkstad, hiermee is het proces gestart om beschikking te krijgen over de door IBA voor het project gereserveerde gelden. In het najaar is tijdens de Dutch Design Week in Eindhoven en de WasteBuild in de RAI in Amsterdam, het project verder gepresenteerd aan een groot (inter)nationaal publiek.

2.2 IBA Public

Voor IBA Public stond het jaar 2019 in het teken van informeren, het creëren van betrokkenheid en beleving rondom de IBA50 projecten, de bewonersprojecten en het gedachtegoed van IBA Parkstad. Primaire doelgroep waren de bewoners en ondernemers van Parkstad.

Op elkaar afgestemde communicatie

Op basis van de IBA-communicatiestrategie zijn bouwend op het fundament dat in 2018 is gelegd, ook in 2019 tal van communicatiemethoden en -middelen ingezet. Deze zijn (en worden) nauwgezet op elkaar afgestemd, zodat ze elkaar versterken.

De inzet van methoden en middelen wordt geregistreerd vanuit de organisatie IBA Parkstad. Voor de uitvoering ervan wordt samengewerkt met partners uit Parkstad, die samen met IBA Parkstad de uitdaging aangaan om de communicatie burger- en ondernemersgericht in te vullen. Diverse expertises worden door externe bureaus en professionals ingebracht. Samen verzorgen zij onder regie van IBA de online (digitale) en offline (traditioneel) communicatie.

In lijn met de in 2017 ontwikkelde en door de AvA vastgestelde communicatiestrategie is verder ingezet op het versterken en het laden van het merk en de resultaten van IBA Parkstad. Communicatie over de (bewoners) projecten is thematisch met IBA (en vice versa) verbonden. De omgeving (bewoners, ondernemers) zijn daarin steeds nadrukkelijk betrokken. Een scala aan communicatiemiddelen is ingezet. De sociale media zijn inmiddels de belangrijkste informatiebron voor het brede publiek. Het bereik van IBA groeit.

IBA vertelt verhalen en communiceert zo over de kernwaarden en ambities van IBA. Hiermee wordt in hoge mate bijgedragen aan de positionering en herkenbaarheid van IBA Parkstad. Het draagvlak dat sinds begin 2018 bij de mensen die in de wijken van Parkstad wonen en werken is gecreëerd, is in 2019 verder uitgebouwd.

IBA Actueel

In januari 2018 is een storytelling campagne gelanceerd. De IBA-projecten zijn op een voor de burger interessante en toegankelijke manier neergezet. De projecten stonden in die "stories" centraal en zijn vanuit betrokken burgers gepresenteerd. Begin 2019 werd de storytelling campagne afgesloten.

In 2018 is ter versterking van de storytelling campagne gestart met de productie van een tweewekelijks IBA-journaal, de IBA Actueel. Het journaal wordt uitgezonden via de lokale omroepen in Parkstad. In lijn met de insteek van de storytelling campagne worden projecten en initiatieven in Parkstad vertelt vanuit bewonersperspectief.

Evenementen en activiteiten

IBA Parkstad heeft in 2019 deelgenomen aan tal van evenementen en activiteiten. In februari 2019 werd de tweede **IBA-Informatiemarkt** georganiseerd in de HUB in Kerkrade. Twee dagen lang presenteerden de projecteigenaren samen met IBA Parkstad de projecten en thema's die de regio versneld in transformatie moeten brengen. Bijzondere aandacht was er ook voor de projecten van Bewoners maken Parkstad. De informatiemarkt werd door zo'n 1000 geïnteresseerden bezocht.

In mei was IBA 2 dagen vertegenwoordigd bij de **Polis Convention** in Düsseldorf. Het is een internationaal congres op het gebied van Stadsontwikkeling en Infrastructuur, waaraan een breed scala aan partijen deelneemt. In 2019 waren er 5.200 bezoekers. In de IBA-stand stond de Leisure Lane centraal. Tevens werden de IBA-thema's (vliegwiel) gepresenteerd.

In juni was IBA Parkstad drie dagen actief op het Pinkpopterrein. Voor de tweede keer was IBA-naamgever van een podium op **Pinkpop**, de IBA Parkstad stage. Op het terrein werd campagne gevoerd met de slogan "trots op Parkstad". IBA had een grote zichtbaarheid met een eigen tent op het terrein, een promotieteam, animaties op de schermen en volop media-aandacht. Het thema in 2019 was 'Parkstad Poptalent'. In de IBA-bus op het festival terrein traden jonge talentvolle popartiesten op. Daartoe is intensief samengewerkt met de stichting Parkstad Popstad.

Eind augustus/begin september stond in het teken van **Cultura Nova**. Op het Burgemeester Van Grunsvenplein werd door Cultura Nova weer het tijdelijke Park Urbana ingericht.

Tijdens Cultura Nova werd in samenwerking met het Ministerie van BZK en diverse partners de **Stadmaakweek** georganiseerd (9 dagen). Het groengebied dat tijdelijk is aangelegd op de voormalige locatie van winkelcentrum De Plu (Schinkel Zuid) werd ingericht als creatieve broedplaats voor theater, educatie, dans, sport en ontspanning. IBA was dagelijks aanwezig en voerde tal van gesprekken met betrokken bewoners van Heerlen en de regio. Circa 500 bezoekers bezochten dagelijks het terrein. Tijdens de Stadmaakweek vond in het kader van de nieuwe Omgevingswet ook een Novi-debat plaats.

Daarnaast nam IBA eind november deel aan de jubileumeditie van de **Dag van het MKB**. Dit betreft een ondernemerscongres dat jaarlijks in samenwerking met zo'n 20 organiserende partners mogelijk gemaakt wordt voor ondernemend Limburg. In december was IBA aanwezig op terrein van **Wintertijd** in Heerlen. De IBA-bus was ingericht als ontmoetingsplaats voor kleine presentaties en discussies en het vertonen van korte films van lokale makers.

De culturele samenwerking in de regio heeft ook in 2019 veel exposure opgeleverd en in belangrijke mate bijgedragen aan de mentale transformatie in de regio en het laden van "trots op Parkstad".

Bewoners maken Parkstad

Het bewonersfonds 'Bewoners maken Parkstad' verzamelt ideeën van bewoners in de regio en helpt vervolgens om deze samen met de initiatiefnemers tot uitvoering te brengen: waar mogelijk met een financiële bijdrage, maar altijd met de kennis en het netwerk van het IBA-team en panel dat de plannen beoordeelt.

De regio verbeteren op bewonersniveau houdt vooral in dat we samen zorgen voor een betere leefbaarheid in de wijken (sociale cohesie). Uitgangspunt is dat bewoners initiatief en verantwoordelijkheid nemen. 'Bewoners maken Parkstad' helpt daarbij en zorgt ervoor dat goede ideeën om wijken en buurten te verbeteren (versneld) van start kunnen. Uitgangspunt is het verbinden van de initiatieven met IBA-projecten en/of thema's.

Bewoners maken Parkstad' blijkt een middel te zijn om op relatief korte termijn tastbare resultaten te kunnen realiseren: buurtparkjes, samen gecreëerde kunstwerken in de openbare ruimte of zelfs ooievaarsnesten, een compleet zelfvoorzienende moestuin, inzet voor verkeersveiligheid en structurele buurtactiviteiten. Dat projecten zich aandienen en gerealiseerd worden is fantastisch; de impact van dergelijke projecten is onbetaalbaar. De initiatieven zorgen stuk voor stuk voor sociale cohesie binnen wijken en buurten. Buurtbewoners leren elkaar eindelijk beter kennen, omdat ze samen aan een project werken. Maar net zo belangrijk is de toenemende trots, zorg en verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving. Bewoners blijven het team van 'Bewoners maken Parkstad' en hun eigen buurtgenoten verbazen met onvermoeide inzet om een project in hun buurt gerealiseerd te krijgen. De waardering die 'Bewoners maken Parkstad' van initiatiefnemers krijgt (en vice versa) zorgt er bovenal voor dat bewoners zich meer dan ooit betrokken voelen bij de doelstellingen van IBA. Het bewonersinitiatievenfonds draagt daarmee ook in belangrijke mate bij aan het versterken van de identiteit van de bewoners (IBA-thema 'Activating the Mental Space').

Naast het concreet realiseren van initiatieven hebben we in 2019 ook al de blik vooruit gericht naar het Expojaar en de periode na IBA Parkstad. Er wordt bewuster gezocht naar bewonersinitiatieven die specifiek tijdens het Expojaar bloeien en een passende aanvulling vormen op de IBA 50-projecten. IBA wil immers tijdens het Expojaar alle resultaten van de afgelopen jaren laten zien. De bewonersprojecten mogen daar zeker niet bij ontbreken.

In aanloop naar een succesvolle overdracht van de IBA-methodiek na het Expojaar, worden plannen gevormd om 'Bewoners maken Parkstad' als blijvend regionaal instrument door te ontwikkelen. We hebben lering getrokken uit eigen ervaringen, gesprekken met partners en inzichten uit o.a. de werkgroep achter 'Uw initiatief past niet in ons kader'. De kansen om op Parkstadniveau sterker samen te werken met vergelijkbare fondsen, zien we als veelbelovend.

Dat bewoners van Parkstad actief betrokken willen zijn bij de missie van IBA Parkstad, blijkt uit de vele initiatieven die zijn losgemaakt. In de periode 2018-2019 zijn bij 'Bewoners maken Parkstad' ruim 90 ideeën en initiatieven ingediend door bewoners die graag in hun leefomgeving aan de slag willen. Hiervan zijn reeds 22 initiatieven financieel en inhoudelijk ondersteund. Ten minste 15 projecten zijn op een andere manier geholpen (denk aan het delen van netwerk, locaties, kennis en advies, maar ook het coachen i.v.m. aanvullende fondsenwerving en crowdfunding) en er zitten nog 19 projecten in de pijplijn.

In de periode 2018 -2019 heeft 'Bewoners maken Parkstad' gewerkt met een budget van €125.000. Deze bijdrage is inclusief alle bijkomende kosten zoals projectkosten, communicatie en vergoedingen voor het panel. De kosten voor projectcoördinatie van 'Bewoners maken Parkstad' komen ten laste van het algemene werkbudget van IBA Public.

Informatiecentrum IBA Parkstad

Aangezien Weller haar voormalige kantoorpand wil gaan herontwikkelen tot woningbouw moest IBA Parkstad op zoek gaan naar een nieuwe huisvesting voor haar kantoor en informatiecentrum. Na een uitgebreide scan de beschikbare panden in het centrum van Heerlen is besloten te kiezen voor het voormalige Rabobank-kantoor aan de Promenade. Dit pand, eigendom van de gemeente Heerlen, kon tegen een marktconforme huur gehuurd worden (en passend binnen het bestaande huisvestingsbudget), heeft een directe integratie van kantoor- en informatiefunctie, kent veel traffic in de directe omgeving en is onderdeel van een IBA-project (Central Park). Door deze keuze vergroot IBA haar bereik binnen de regio, biedt een goede werkomgeving voor haar personeel en brengt haar credo 'herbestemming van leegstaand erfgoed' in de praktijk.

In het najaar van 2019 is de renovatie van het pand begonnen. In december 2019 is de organisatie verhuisd en is in het informatiecentrum de tentoonstelling RE+MINE opgebouwd. In januari 2020 zal het pand feestelijk geopend worden. In het Expojaar zal het pand benut worden voor exposities rond de thema's van het IBA-vliegwiel, lezingen en debatten. Ook zal het de uitvalsbasis zijn voor excursies en rondleidingen door de regio.

2.3 IBA Academy

Expo 'RE+Mine': Dutch Design Week Eindhoven

Van 19 tot en met 27 oktober 2019 heeft IBA Parkstad mee gedaan aan een tentoonstelling op de Dutch Design week in Eindhoven, gericht op circulair bouwen. In de Yksi Expo-ruimte is de expositie RE+MINE gepresenteerd, die vanuit de IBA, de IBA-projecten en directe of indirecte initiatieven die we ondersteunen, circulair bouwen voor het vakpubliek en duizenden geïnteresseerde bezoekers onder de aandacht bracht. Dit hebben we organisatorisch en financieel mogelijk gemaakt samen met de partijen achter de gepresenteerde projecten: SuperLocal, Super Circular Estate, Treebeek, Re Use Materials, Resource House en Slot Schaesberg.

De tentoonstelling is gebruikt om ook buiten de regio aandacht te krijgen voor dit thema, de IBA en Parkstad, een netwerkevent te organiseren voor relaties en een ingang voor te bereiden bij vaktijdschriften en vakpubliek. De tentoonstelling is duurzaam en mobiel uitgevoerd, in eigendom van IBA, eventueel uit te bouwen indien er nieuwe informatie is of ontwerpen zijn en te gebruiken op congressen en tentoonstellingen over dit onderwerp. De eerste keer dat de Expositie Re+Mine wordt hergebruikt zal zijn bij de opening van het nieuwe IBA-kantoor in januari 2020. Een direct resultaat was een uitvoerige publicatie in het vakblad de Architect die naast de afzonderlijke IBA Projecten ook de stand van zaken bij IBA Parkstad behandelt.

IBA-meets-IBA

In mei 2019 heeft een delegatie van IBA Parkstad een bezoek gebracht aan Apolda op uitnodiging van IBA Thüringen. In het Eiermann gebouw te Apolda toont IBA Thüringen ter gelegenheid van haar tussenpresentatie 30 toekomstprojecten. Het Eiermann industriegebouw heeft na een jarenlange leegstand een tijdelijke herbestemming gekregen als IBA-kantoor en Exporuimte. Het bezoek vormde naast het verstevigen van de internationale IBA-banden mede een grote inspiratie voor de aanpak van het Rabobank-gebouw, dat in Heerlen getransformeerd wordt tot het tijdelijke IBA-kantoor en exporuimte. De inhoud van de geëxposeerde projecten hebben relevantie voor IBA Parkstad. Ze vinden plaats in de zeer uitgestrekte regio Thüringen met zijn enorme hoeveelheid kleine dorpen en steden in een hoofdzakelijk agrarische omgeving. Een omgeving die door een grote krimp van de bevolking te kampen heeft met problemen die ook in Parkstad aan de orde zijn.

Op uitnodiging van het federaal Ministerie van Binnenlandse Zaken voor Bouw en Huisvesting en de IBA Expertenrat heeft een IBA-delegatie in december 2019 de conferentie met de titel, Internationale Bauausstellungen: Legacy/Hedendaagse praktijk/Doorontwikkeling in **Berlijn** bezocht. Het congres behandelde een aantal fundamentele existentiële vragen betreffende het IBA-format:

- Er is bediscussieerd waar nu de echte kracht en het onderscheidende van het IBA-format in zit;
- Hoe kan de belofte van innovatie door de IBA's steeds opnieuw waargemaakt worden;
- Hoe verhouden de huidige IBA's zich tot de 100 jaar oude traditie;
- Hoe kunnen de IBA's internationaal in het oog springende voorbeelden mogelijk maken en wat moet er gedaan worden om dit ook voor de toekomst binnen het IBA-format mogelijk te maken en te borgen.

Doel van de conferentie was te filtreren hoe het IBA-format zich onderscheid in verhouding tot andere formats voor stads- en regionale ontwikkeling. Haar kwaliteit te versterken en lange termijn toekomstperspectieven voor het format te ontwikkelen. Politiek, planning, wetenschap en burgers waren vertegenwoordigd om mee te denken hoe innovatieve processen ontstaan, hoe voor de toekomst relevante thema's geduid kunnen worden en hoe de rol en mate van betrokkenheid van het ministerie zich in IBA-processen moet ontwikkelen.

In het conferentiecentrum had IBA Parkstad een plek toebedeeld gekregen waar ze een presentatie toonde naast de andere huidige IBA's. Experts hielden voordrachten en beschouwingen over het Format IBA. De on-going business bij de IBA's werd door de directeuren van de lopende IBA's uit de doeken gedaan. Directeur Mathea Severeijns hield een inhoudelijk betoog over de waarde die het format IBA nu voor de regio Parkstad, de provincie Limburg en ontwikkelingen op nationaal gebied heeft en deed een appel aan het ministerie om tot een uitwisseling van kennis te komen tussen Nederland en Duitsland. Een kans die bij de eerste buitenlandse IBA voor het grijpen ligt.

2.4 IBA Expojaar

In februari 2019 werd een belangrijke mijlpaal bereikt: het programma en het budget werden definitief vastgesteld door de AvA van IBA Parkstad. Daarmee ontstond een stevige basis om de programmering te gaan operationaliseren. In de rest van het jaar is daar hard aan gewerkt: er werden met vele partners afspraken gemaakt over planning, budget en inhoud. Met de collega's van IBA Practical en de 50 projectpartners werden de mijlpalen van de projecten in het Expojaar in kaart gebracht en verwerkt in de programmering. Met IBA Academy werd de afstemming gezocht om de vijf congressen die in het Expojaar worden georganiseerd inhoudelijk te laden. Ook werden de voorbereidingen opgestart om tot een algehele communicatiestrategie te komen.

Enkele activiteiten in 2019 konden ook beschouwd worden als pilots voor het Expojaar. Met name de Stadmaakweek 2019 was een goede voorbereiding op zowel een editie in 2020 en 2021 als op een breder programma van bewonersparticipatie in het Expojaar. Ook uit de deelname aan Wintertijd konden lessen getrokken worden over partnerschappen met festivals in het Expojaar. Aan het eind van 2019 werd de lobby opgestart om de Dag van de Stad naar Heerlen/Parkstad te halen in oktober 2020. Dit werd in het voorjaar van 2020 met een uitverkiezing bekroond.

3. IBA Financieel

IBA Parkstad wordt gefinancierd vanuit de bijdragen die de aandeelhouders bijeen hebben gebracht. Met de toetreding van Gemeente Schinnen tot IBA Parkstad in 2017 steeg de totale aandeelhoudersbijdrage van € 45,0 miljoen naar € 46,3 miljoen. Deze bijdrage wordt verdeeld over de volgende posten:

- Subsidiegelden: investeringsbijdragen aan IBA-projecten. Het totale bedrag aan subsidiegelden komt uit op een bedrag van € 24,8 miljoen.
- Procesgelden: bijdragen die samenhangen met het faciliteren van projecten.

IBA Parkstad heeft als doelstelling de subsidiegelden te vermeerderen door een multiplier 1:3 te creëren, onder andere door middel van bijdragen van het Rijk, de Europese Unie, private investeringen en de eigen bijdragen van de projecteigenaren. De AvA beslist over de reservering van subsidiegelden op basis van programmavoorstellen.

Vanuit de procesgelden ondersteunt IBA Parkstad trajecten ten behoeve van planontwikkeling, communicatie en haalbaarheidsanalyses. De totale omvang aan procesgelden bedraagt € 21,5 miljoen (inclusief maximaal € 6,75 miljoen aan apparaatskosten).

Financieel rapport 2019

Het IBA-boekjaar 2019 wordt afgesloten met een positief exploitatieresultaat van afgerond € 144.811. RSM Nederland Accountants N.V. heeft een goedkeurende verklaring afgegeven bij de financiële jaarrekening 2019.

In dit directieverslag worden de kosten van de IBA gepresenteerd in lijn met de begroting. De jaarrekening is opgesteld overeenkomstig de regels van BW 2, Titel 9 en is separaat aan de AvA ter vaststelling voorgelegd. In onderstaand overzicht treft u de specificatie per kostenplaats aan van het resultaat 2019 en de vergelijking daarvan met de begroting 2019 en met de jaarrekening 2018.

<i>Bedragen in Euro's</i>	2019		Realisatie voorgaand boekjaar
	Realisatie	Begroting	
AvA	24	25.000	0
Accountant	21.870	20.000	22.774
Directie/curator	100.000	100.000	95.665
Governance	121.894	145.000	118.439
Personeel	326.369	327.000	314.148
Organisatie	323.525	325.000	309.115
Facilitair	649.894	652.000	623.263
Practical	1.129.615	1.230.000	1.866.605
Public	550.502	550.000	497.428
IBA Academy/School	68.421	150.000	134.193
IBA Event	114.141		
Projectkosten	1.862.679	1.930.000	2.498.226
TOTALE LASTEN	2.634.467	2.727.000	3.239.928
Aandeelhoudersbijdrage	2.779.278	2.779.000	2.779.278
Onttrekking algemene reserve		-52.000	
Resultaat	144.811	0	-460.650

Toelichting op resultaat 2019

IBA-subsidiegelden

Aan IBA-projecten kan, naast ondersteuning bij de uitvoering van het veredelingsproces van IBA-kandidaat naar IBA-project, ook een IBA-investeringsbijdrage in de vorm van een projectsubsidie worden toegekend. Het desbetreffende AvA-besluit (tot IBA-project) markeert de overgang van de fase van projectveredeling naar projectrealisatie. Met die overgang van een project naar de volgende fase eindigt de actieve betrokkenheid van IBA Parkstad bij de voorbereiding van het project en is de realisatiefase voor de projecteigenaar aangebroken. Het is de verantwoordelijkheid van de projecteigenaar om de afgesproken kwaliteit te realiseren en te voldoen aan de subsidievoorwaarden.

De AvA heeft in 2019 aan 7 projecten een projectsubsidie toegekend. In totaal heeft de AvA in 2019 een subsidiebudget vrijgegeven van € 3.442.500,-. De nadruk van het IBA-proces verschuift van veredeling van IBA-kandidaten (proceskosten) naar (co)-financiering van gekwalificeerde IBA-projecten langs de lijn van projectsubsidies.

De uit te keren IBA-subsidies maken deel uit van de jaarlijkse aandeelhoudersbijdrage en vallen onder de jurisdictie van de Algemene Wet Bestuursrecht (AWB). Om fiscaal-juridische redenen maken de subsidiegelden geen deel uit van de exploitatiebegroting van de IBA en kennen zij een eigen procesgang, zoals vastgelegd in de subsidieverordening en de subsidieregeling. De geldstroom van de IBA-subsidies wordt via de balans verantwoord en het proces voldoet aan de regels van de AWB.

IBA-procesgelden

Onder de proceskosten worden verstaan de kosten van governance, facilitair en projectkosten

Governance en Facilitair

- *geraamde kosten 2019: € 797.000,-*
- *gerealiseerde kosten: € 771.788,-*

Het voordelig exploitatieresultaat ten opzichte van de begroting 2019 op de totale apparaatskosten over 2018 bedraagt € 25.212.

Het IBA-apparaat bestaat uit de onderdelen Governance en Facilitair. De facilitaire diensten van de IBA die uit het budget voor apparaatskosten worden gedekt zijn de PIOFAH-diensten (Personeel, Informatie en ICT, Organisatie, Financiën, Algemene Zaken en Huisvesting). Evenals voorgaande jaren blijven de apparaatskosten binnen het begrote bedrag.

De apparaatskosten vormen de vaste kosten van de IBA en blijven tot en met 2019 binnen de afgesproken norm. Voorsnog wijst alles erop dat dit ook voor de toekomstige IBA-jaren het geval zal zijn.

Projectkosten

- *geraamde kosten 2019: € 1.930.000,-*
- *gerealiseerde kosten: € 1.862.679,-*

Het positief exploitatieresultaat ten opzichte van de begroting 2019 voor de projectkosten bedraagt € 67.321,-.

Het primaire proces van de IBA wordt uitgevoerd via de IBA-instrumenten en is volledig projectgeoriënteerd. De doelstelling van de IBA-instrumenten is kort samengevat: bijdragen aan de ontwikkeling van de kwaliteit van IBA-kandidaten tot IBA-projecten die in 2021 zijn gerealiseerd.

Budgettair is het kwalificatieproces via de IBA-instrumenten gebaseerd op het 'Handboek IBA Zomer 2015'. In het boek wordt de werkwijze van de IBA gedetailleerd beschreven. Het budget voor de IBA-instrumenten is in de begroting 2019 verdeeld over 3 IBA-instrumenten: Practical, Academy en Public.

Europese subsidie

IBA Parkstad werkt met EUquest samen om de mogelijkheden te onderzoeken om Europese subsidies voor de IBA-projecten te kunnen verkrijgen. De projecteigenaar geldt hierbij als penvoerder, maar IBA faciliteert en ondersteunt hierbij.

Het IBA-project Super Local is een mooi voorbeeld hiervan. In november 2017 is een subsidie voor dit project van het Urban Innovative Actions programma (UIA) toegekend. IBA heeft het proces aangejaagd om deze Europese subsidie te verkrijgen. Met 12 projectpartners is een aanvraag gehonoreerd voor een bedrag van ca. € 4,7 miljoen. Ten behoeve van de contractuele vormgeving van de UIA subsidie voor het project Super Local (Europese benaming Super Circular Estate), zijn twee overeenkomsten opgesteld en door alle partijen ondertekend.